

Arbejdsmarkedspolitisk redegørelse for det pædagogiske område og social- og sundhedsområdet 2012

Oktober 2011

Indledning

EPOS-området har været karakteriseret ved voksende uddannelsesaktivitet i de seneste år. Denne udvikling er fortsat fra 2009 til 2010, hvor aktiviteten er vokset med 21 pct. I gennemsnit er aktiviteten fra 2005 til 2010 vokset med 15 pct. Efteruddannelsesudvalget er i tæt dialog med de lokale uddannelsesudvalg i forhold til løbende at vurdere den forventede fremtidige aktivitet. Meldingerne fra de lokale uddannelsesudvalg er, at man forventer en fortsat vækst i 2011 og 2012. De første tal for 2011 viser en fortsat stigning i antallet af deltagere.

Jobområdet er meget dynamisk. Inden for SOSU-området sker der fortsat opgaveflytninger primært fra sygehusområdet til det kommunale område og på det pædagogiske område er arbejdsmarkedet præget af omstruktureringer og nye tilbudstyper. Denne udvikling forventes at fortsætte de kommende år, og udvalget forventer derfor, at den arbejdsmarkedspolitiske udvikling fører til, at uddannelsesaktiviteten de kommende år fortsat vil være voksende, fordi de gennemførte og fremtidige ændringer giver behov for nye kompetencer hos målgruppen.

De fortsatte ændringer på arbejdsmarkedet inden for EPOS' område betyder, at der fortsat er behov for analyser af udviklingen.

EPOS har i en del år arbejdet med uddannelsesstrukturer, og det fortsættes. Analyserne af udviklingen på arbejdsmarkedet er en forudsætning for at kunne opdatere og vedligeholde de nuværende strukturer samt udvikle nye.

Det seneste år har ført til afskedigelse af medarbejdere inden for grupper af målgruppen. Udvalget forventer dog, at det er en kortvarig tendens, fordi opgaverne fortsat skal løses, og en række øvrige faktorer trækker i retning af en svagt voksende målgruppe. Det bliver uddybet i det følgende.

Udviklingstendenser i AMU-målgruppen

På det pædagogiske område udvikler EPOS uddannelsesstilbud til pædagogmedhjælpere, pædagogiske assistenter, værkstedsassistenter, dagplejere, klubmedarbejdere, plejefamilier, omsorgsmedhjælpere, medhjælpere på døgninstitutioner, medarbejdere i AMU-målgruppen, der arbejder som undervisningsassistenter m.fl. I alt er der ca. 77.000 medarbejdere på dette område i målgruppen.

På social- og sundhedsområdet udvikler EPOS uddannelsesstilbud til social- og sundhedsmedhjælpere, social- og sundhedsassistenter, hjemmehjælpere, sygehjælpere, portører, beskæftigelsesvejledere, tilsynsførende assistenter, plejere, plejehjemsassistenter, hospitalsserviceassistenter m.fl. I alt er der ca. 110.000 medarbejdere på dette område.

Social- og sundhedsområdet samt det pædagogiske område har haft en stabil til

svagt voksende AMU-målgruppe de seneste år. Inden for SOSU-området ses skift i ansættelse mellem fx regioner og kommuner. Ændringerne i opgavernes beskaffenhed giver behov for nye og supplerende kompetencer.

Regionerne har en lavere tilvækst i beskæftigelsen inden for sygehusområdet. Der forventes dog fortsat at være mangel på arbejdskraft i forhold til en række funktioner på sygehusområdet på bare lidt længere sigt.

Det pædagogiske område vil blandt andet være præget af, at børnetallet er svagt faldende i disse år, hvorfor behovet for pædagogisk personale ikke forventes at stige, men en relativ stor afgang fra jobområdet pga. alder forventes at modvirke en faldende efterspørgsel. Ligeledes forventes efterspørgslen efter uddannet personale på eksempelvis specialområdet at påvirke behovet for pædagogiske assistenter.

Inden for flere uddannelsesområder kan det konstateres, at arbejdskraftmangel ofte lægger en dæmper på uddannelsesaktiviteten. Det har ikke været tilfældet på EPOS' område. Målgruppens lave eller manglende uddannelse, behovet for at fastholde medarbejderne samt opgaveflytningen inden for området har betydet, at der må forventes en fortsat voksende uddannelsesaktivitet i 2012 og efterfølgende år, selvom besparelser i kommuner og regioner vil dæmpe denne tendens.

Andre faktorer

Udliciteringerne, der er gennemført inden for de seneste år, betyder, at også private leverandører begynder at efterspørge EPOS' uddannelser.

Behov for efteruddannelse på EPOS' område

En lang række af EPOS' jobområder er under forandring. Forandringerne er blandt andet afledt af den gennemførte strukturreform, bevægelser i tilbudsstrukturen, omorganisering inden for områderne og teknologiudvikling. Eksempelvis kan udviklingen i velfærdsteknologi medføre nye kompetencekrav.

Samlet set medfører udviklingen på arbejdsmarkedet nye kompetencebehov inden for eksisterende jobfunktioner og i nye jobfunktioner for AMU-målgruppen bredt set inden for EPOS' område. Udviklingen inden for jobområderne medfører udvikling i jobfunktionerne for de nuværende AMU-målgrupper, men kan også medføre, at der opstår nye jobfunktioner til nye målgrupper fx hospitalstekniske assistenter. Udviklingen vurderes derfor at medføre større anvendelse af efteruddannelse på EPOS' område.

Det pædagogiske område

Inden for det pædagogiske område er dagtilbudsområdet og anbringelsesområdet eksempler på områder, hvor der sker ændringer og forandringer i organiseringen og tilbudsstrukturen.

EPOS har valgt at sætte fokus på dagtilbudsområdet i 2012. Området er præget af organisatoriske omorganiseringer og omlægninger i tilbudsstruktur og tilbudstyper og der er stor politisk bevågenhed på området. Jobfunktionerne på dagtilbudsområdet bliver fortsat præget af indsatsområder som inklusion og et fokus på den forebyggende indsats i forhold til børn og unge. Der er desuden kommet øget fokus på kvalitet og effekt af tilbuddene inden for dagtilbudsområdet. Udviklingen vurderes samlet set at medføre nye kompetencekrav for AMU-målgruppen.

Udvalgets fokus afspejler sig både i behovene for udvikling af uddannelser og behovet for analyser.

Udviklingen har således allerede tydeliggjort kompetencebehov for AMU-målgruppen på en række områder. Det øgede fokus på udviklingen af børns sociale og læringsmæssige kompetencer medfører behov for at sikre, at AMU-målgruppen kan understøtte samspillet mellem leg og læring og styrke børnenes kreativitet.

Digitale og sociale medier fylder mere og mere for børn og unge, og det påvirker måden at tænke relationsdannelse og fællesskaber på og stiller nye krav til det pædagogiske personale i AMU-målgruppen. Både i forhold til at blive opmærksomme på mulighederne for at inddrage digitale medier i det pædagogiske arbejde, men også mere specifikt at kunne støtte børn og unges fællesskaber og relationsdannelser som finder sted via de sociale medier.

Børn og unge påvirkes af massemediernes stigende seksualisering og det kan have betydning for børns opfattelse af egen og andres seksualitet. Samtidig er der mange opfattelser, holdninger og tabuer forbundet med børns seksualitet. En rapport gennemført i FOA-regi understøtter behovet for mere viden og øget opmærksomhed på børn og seksualitet, så det pædagogiske personale i AMU-målgruppen kan agere inden for dette felt på en etisk forsvarlig måde.

EPOS udvalget har i forlængelse af ovenstående vurderet, at der er behov for en nærmere analyse af udviklingen på dagtilbudsområdet, og det er et strategisk indsatsområde i 2012 for Underudvalget for det Pædagogiske Område.

Social- og sundhedsområdet

Inden for social- og sundhedsområdet gør en række overordnede tendenser sig gældende. Der er fokus på de nye måder at arbejde med forebyggelse, sundhed og rehabilitering, der dels kommer i forlængelse af strukturreformen, og dels kommer i forlængelse af ny viden om muligheder for behandling og rehabilitering, såvel psykisk som somatisk. Samtidig medfører nye behandlingsmuligheder, at der er flere pleje- eller behandlingskrævende borgere med en eller flere kroniske sygdomme.

Det voksende antal ældre betyder, at der er flere mennesker med demens. Livsstilssygdomme og borgere med sindslidelser, misbrugs- og/eller sociale problemer medfører endvidere, at medarbejderne skal have kompetencer til at samarbejde med og støtte udsatte borgere.

På sygehusområdet sker der en specialisering mellem sygehusene og internt mellem afdelingerne på sygehusene. Som eksempel kan nævnes oprettelsen af fælles akutmodtagelser (FAM). Det må desuden forventes, at ambulatoriernes ændrede funktion vil ændre social- og sundhedsassistenternes funktion i ambulatorierne. Derfor er der brug for opkvalificering af EPOS-målgruppen på sygehusene i forhold til at varetage ændrede funktioner.

Der sker ændringer på de medicinske afdelinger, hvor målgruppen får nye opgaver både i forhold til patienter med kroniske medicinske sygdomme og med akutte medicinske sygdomme. EPOS er i gang med en analyse af SOSU-assistenternes ændrede funktioner på både de medicinske og kirurgiske afdelinger.

Kravene til dokumentation og kvalitetssikring inden for både det kommunale og regionale sundhedsområde er skærpet. På sygehusområdet er der krav om at arbejde med standarder gennem akkreditering. Det stiller fx særlige krav til kompetencer i forhold til medicin håndtering. Der vil være forskellige kompetencebehov inden for det somatiske, det psykiatriske og kommunale område.

Blandt andet den øgede brug af patient/borgertilfredshedsundersøgelser sætter fokus på patienternes/borgernes ønsker og oplevelser i forhold til inddragelse i deres behandlingsforløb. Der arbejdes med metoder til egenomsorg og højere grad af inddragelse af pårørende eksempelvis i psykiatrien.

EPOS har udviklet en række uddannelser til behandlingspsykiatrien. Der foregår en hastig udvikling inden for området, som betyder nye kompetencebehov. Der er derfor brug for at vurdere det nuværende uddannelsesudbud i forhold til kompetencebehovene. I den forbindelse kan FOAs og Danske Regioners projekt "Muligheder og barrierer for social- og sundhedsassistenter efter- og videreuddannelse og praktisering af kompetencer i det regionale, psykiatriske sundhedsvæsen" blive inddraget.

Der er i sundhedsvæsenet brug for et velfungerende samarbejde på tværs af sektorer. Målet for det tværgående samarbejde er at sikre kvalitet i indsatsen og forebyggelse af (gen)indlæggelser. Sammenhængen kan blandt andet sikres gennem øget patient- og pårørende inddragelse. For EPOS' målgruppe betyder det, at der er brug for kompetencer i forhold til tværfagligt samarbejde.

Det fagprofessionelle personale er med til at skabe sammenhængen i samarbejdet, blandt andet ved at forebygge, at information går tabt, f.eks. i koordinering omkring udskrivelser, og ved generelt at have fokus på opsporing og at arbejde forebyggende. Der er i den sammenhæng udviklet en række nye institutioner i kommunalt regi, hvor EPOS' målgruppe har funktioner. Der er brug for at afdække, hvilke kompetencer målgruppen har brug for i den sammenhæng.

Inden for det kommunale område er der brug for at målgruppen har kompetencer i forhold til at kunne støtte borgeren i egenomsorg. Det forventes en fortsat udvikling inden for velfærdsteknologi herunder telemedicin, der giver behov for nye kompetencer.

Der opleves en vækst i antallet af frivillige inden for EPOS' område – eksempelvis inden for ældreområdet. Det skaber nye kontaktpunkter for EPOS' målgrupper. Der er derfor brug for, at medarbejdere i AMU-målgruppen, der er ansat inden for EPOS' område, får mulighed for at blive opkvalificeret til at indgå i dette samarbejde.

Behov for analyser inden for EPOS' område

Analyse af det tværsektorielle samarbejde og overgange mellem sektorer på det somatiske og psykiatriske område

Der er i sundhedsvæsenet fokus på en sammenhængende indsats, hvilket kræver et velfungerende samarbejde på tværs af sektorer på det somatiske og psykiatriske område. Målet er både at sikre kvalitet i indsatsen og forebyggelse af (gen)indlæggelser. Det er det fagprofessionelle personale, der er med til at skabe sammenhængen i samarbejdet, særligt ved at forebygge at information går tabt, f.eks. i koordinering omkring udskrivelser, og ved generelt at have fokus på opsporing som led i det forebyggende arbejde. Der er i den sammenhæng udviklet en række nye institutioner og tilbud, hvor EPOS' målgruppe har funktioner. Der er brug for at afdække, hvilke kompetencer i forhold til det tværsektorielle samarbejde målgruppen har brug for i den sammenhæng, og hvordan kompetencebehovene bedst bliver dækket inden for AMU.

Formålet med analysen er:

- At afdække muligheder og barrierer i forhold til kompetenceudvikling inden for temaet tværsektorielt samarbejde og overgange mellem sektorer
- At få et afsæt til at beslutte den bedste uddannelsesstruktur inden for temaet tværsektorielt samarbejde og overgange mellem sektorer

Analyse af kompetencekrav til EPOS-målgrupperne på dagtilbudsområdet

Formålet med analysen er at give udvalget et bedre grundlag for at vurdere og evt. revidere EPOS' uddannelsesstruktur på dagtilbudsområdet.

Herunder er formålet at vurdere:

- i hvilket omfang de eksisterende uddannelser fortsat dækker kompetenceudviklingsbehovet,
- om der kan iagttages behov for nye strukturer på området som følge af nye kompetenceprofiler samt
- hvor der er behov for revision eller nyudvikling af uddannelser for at møde udviklingen i kompetencekrav på jobområdet.

Analysen skal afdække udviklingstendenser inden for dagtilbudsområdet med særligt fokus på, hvilken betydning udviklingen har for kompetenceprofilerne for de medarbejdere i AMU-målgruppen, der er ansat inden for dagtilbudsområdet.

Behov for udvikling af læreruddannelse, arbejdsmarkedsuddannelser og undervisningsmaterialer

Læreruddannelse

En række af EPOS jobområder er under hastig udvikling. Det har betydning for uddannelsesudbuddet, men stiller desuden store krav til underviserne, som løbende skal holdes ajour på den faglige udvikling indenfor områderne - og herunder forholde sig til deres egen rolle som undervisere.

EPOS ansøger derfor om udviklingsmidler til afholdelse af faglæreruddannelser målrettet hhv. det pædagogiske område og social- og sundhedsområdet.

Der ansøges om midler til et lærerseminar målrettet det pædagogiske område inden for temaet: "Udviklingstendenser inden for det pædagogiske område som følge af nye organiseringsformer og nye kompetencekrav."

Der ansøges om midler til et lærerseminar målrettet social- og sundhedsområdet inden for temaet: "Udviklingstendenser inden for social- og sundhedsområdet som følge af nye organiseringsformer og nye kompetencekrav"

Der ansøges desuden om midler til et lærerseminar målrettet social- og sundhedsområdet inden for temaet: "Afstigmatisering af psykisk sygdom"

Behov for udvikling af nye AMU-uddannelser på EPOS' område

Sygehusområdet er under hastig udvikling som følge af ændringer i struktur, organisering og opgaver. EPOS har haft udviklingen i kompetencekrav til AMU-målgruppen på sygehusene som indsatsområde i 2011. Udvalget har blandt andet igangsat en analyse af udviklingen i jobfunktionerne. Analysen peger på behov for tilpasning af uddannelsesudbuddet inden for en række temaer. EPOS søger derfor udviklingsmidler til et opdateret uddannelsesudbud inden for følgende tre temaer:

- Kirurgisk fordybelsesmodul
- Pleje af patient med akut medicinsk sygdom
- Pleje af patient med kronisk medicinsk sygdom

Psykiatrisk suppleringsuddannelse

EPOS analyse af psykiatriområdet og parternes egen afdækning af området har afdækket et behov for at se nærmere på uddannelsesudbuddet målrettet behandlingspsykiatrien.

Miljøterapi - træning og aktivitet i psykiatrien

Et analyse- og udviklingsprojekt gennemført i samarbejde mellem FOA og Danske Regioner har afdækket et behov for at udvikle en uddannelse med fokus på træning og aktivitet med afsæt i miljøterapi.

Børn og seksualitet

Massemediernes stigende seksualisering og pornificering er blevet en nærværende faktor for børns opfattelse af egen og andres seksualitet. Samtidig er der i dag

mange opfattelser og normer omkring børns seksualitet. Udviklingen stiller krav til medarbejdernes viden og indsigt, så de agere på en etisk forsvarlig måde i den pædagogiske hverdag.

Børn & unge og sociale medier

Børn og unges brug af sociale medier kommer til at fylde mere og mere i deres hverdag. Der er behov for at medarbejderne kan støtte, vejlede og beskytte barnet i brugen af de digitale medier på et kvalificeret grundlag på baggrund af forståelse for de sociale mediers betydning for eksempelvis fællesskabs- og relationsdannelse i en moderne børne-unge kultur.

Digitale medier i pædagogisk arbejde

Udviklingen inden for det pædagogiske område medfører at medarbejderne skal have større opmærksomhed på og kendskab til mulighederne for at inddrage digitale medier (computere, spilkonsoller, mobiltelefoner m.m.) aktivt i det pædagogiske arbejde samt medvirke til etablering af en fælles digital kultur i de pædagogiske tilbud.

Leg med form, mængde og størrelse i pædagogisk arbejde

Der opleves stigende krav til medarbejderne om at de, med afsæt i leg og aktiviteter i det pædagogiske arbejde, kan have en særlig opmærksomhed på at understøtte børnenes begrebsdannelse og fornemmelse for abstrakte fænomener - eksempelvis forskellige former, mønstre, mængder og størrelser.

Arbejdet som værkstedsassistent

Som følge af forandringer i rammer og organisering af arbejdet som værkstedsassistent er der behov for at udvikle et tilpasset uddannelsesudbud rettet mod den grundlæggende jobfunktion som værkstedsassistent.

Samarbejde med frivillige i velfærdsarbejdet

Inden for flere af EPOS' områder er der en stigning i brugen af frivilligt arbejde. Det skaber nye kontaktflader for EPOS' målgrupper til frivillige inden for jobområderne. Der er behov for at medarbejderne har forståelse for rammerne for samarbejdet, herunder forståelse for egen og de frivilliges rolle så de kan vejlede og samarbejde med frivillige ud fra viden om tavshedspligt, etik, faglige grænser mm.

Behov for udvikling af undervisningsmateriale på EPOS' område

De store forandringer på EPOS' område medfører et fortsat behov for inspirationsmaterialer, der går i dybden med f.eks. de faglige temaer i uddannelsen, herunder opdaterede anbefalinger til baggrundslitteratur, lovgivning og links, samt giver konkrete bud på cases og opgaver til brug i undervisningen for at understøtte en praksisnær undervisning.

EPOS søger derfor udviklingsmidler til fortsat at kunne udvikle undervisningsmateriale til de AMU-uddannelser, der udvikles af EPOS.

Undervisningsministeriet har ønsket, at udvalget angiver en prioritering af udviklingsmidlerne. Såfremt der bliver behov for at prioritere blandt de indmeldte udviklingsbehov, ønsker EPOS-udvalget at nedprioritere udviklingen af undervisningsmateriale. EPOS-udvalget vil gerne understrege, at det selvfølgelig vil være beklageligt i forhold til kvalitetssikringen af uddannelserne.

Behov for revision af FKB'er

Revision af FKB 2695 Sundheds- og sygeplejeopgaver i sygehusvæsenet

Sygehusområdet er under hastig udvikling som følge af ændringer i struktur, organisering og opgaver. EPOS har udviklingen i kompetencekrav til AMU-målgruppen på sygehusene som indsatsområde i 2011. Udvalget vurderer på nuværende tidspunkt, at der i forlængelse af analysens resultater kan blive behov for justeringer i den fælles kompetencebeskrivelse, der dækker jobområdet. EPOS søger derfor udviklingsmidler til en revision af FKB 2695 Sundheds- og sygeplejeopgaver i sygehusvæsenet.